

Nederland Pieperland

Aardappel (m.; -s of en) [Mnl. erdappel (alruinwortel, varkensbrood), van aert (akkerbouw, veldvruchten, voedsel van dieren) +appel, na de invoer van de aardappel in Europa in 1565, ging de naam over op het nieuwe begrip], 1 eetbare vrucht (onderaardse stengelknol) van de onder 2 genoemde plant, syn. Patat, pieper: aardappels rooien; een mud aardappels; gekookte, gebakken aardappels; zoete aardappel, bataat; hij praat of hij een hete aardappel in zijn mond heeft; (uitdr.) met een aardappel in de keel, mond spreken, bekakt; de aardappels afgieten, het water van de gekookte aardappels gieten, (vulg.) wateren; eruitzien als een afgegoten aardappel, er ontdaan en zweterig uitzien; (uitdr., inform.) je bent maar een aardappel, betekent niet veel; (spr.) een mens is geen aardappel, wil ook wel eens een verzetje, een genoeg; (gez.) een aardappel groot (van personen), zeer klein; (vand.) aardappel, (scherts.) ben. Voor een klein persoon, een kind; 2 tot de nachtschadefamilie behorende plant (*Solanum tuberosum*): een veld met aardappels; 3 (gew.) varkensbrood (2); 4 (gew.) gat, knol in een kous: hij heeft zijn aardappelen niet opgegeten vanmiddag...want er zitten er nog twee in zijn schoenen (Claus).

*Dikke van Dale

Nederland Pieperland

Op 10 oktober 2016 verscheen het rapport 'In de ban van de Pieper'. Het rapport is opgesteld door de ABN AMRO bank en geeft een duidelijke waarschuwing af: De aardappelteelt dreigt uit Nederland te verdwijnen zonder een Europees level playing field. Dit rapport is voor de VVD aanleiding om in te zoomen op de aardappelteelt en een inventarisatie te maken van de problemen en uitdagingen waar deze teelt voor staat.

De Nederlandse land- en tuinbouw is oersterk en uniek in de wereld. Nederland mag qua oppervlakte het 135ste land in de wereld zijn, qua export van landbouwproducten staan we wereldwijd op de tweede plaats. Alleen de Verenigde Staten voeren meer agrarische producten uit. De agrarische sector is voor Nederland een belangrijke economische pijler. De agribusiness is goed voor 60% van ons handelsoverschot en 10% van de mensen vindt een baan in het agrocluster.

In Nederland wordt ongeveer 161.000 hectare aardappelen geteeld. Bijna de helft van deze aardappelen zijn bestemd voor de consumptie. 48.000 hectare wordt gebruikt in de zetmeelindustrie het resterende deel, 40.000 hectare is bestemd voor de pootgoedmarkt.

Er ontstaat wereldwijd een steeds grotere vraag naar de aardappel. Zeker met het oog op de klimaatverandering en het steeds schaarser worden van zoet water is de Nederlandse aardappel een uniek product.

Geschiedenis

De aardappel komt oorspronkelijk uit Zuid-Amerika. Rond 1565 is de aardappel overgebracht naar Europa. Later heeft hij zijn intrede in Nederland gedaan. De aardappel leek een goed alternatief voor het graan. Na een mislukte graanoogst in 1740 deed de aardappel zijn intrede in de voedselvoorziening. De aardappel vulde de maag, was goedkoop en groeide op bijna alle grondsoorten. Tot een aantal jaren later de oogst werd bedreigd door aardappelziekte *Phytophthora*. Rond 1845-1850 leidde dit tot een hongersnood. In Nederland werd maar 25% van de verwachte opbrengst geoogst en in Ierland was de ramp nog vele malen groter. Meer dan 1 miljoen Ieren stierven in die tijd een hongerdood, en nog eens miljoenen Ieren moesten vluchten.

Rond 1890 kreeg men meer grip op *Phytophthora*. Door het gebruik van kopersulfaat, het inzetten van andere aardappelrassen, toevoeging van kunstmest en veranderende weersomstandigheden hebben hier destijds aan bijgedragen.

Tegenwoordig

De landbouwsector in Nederland is vandaag de dag zeer efficiënt, hoog productief en innovatief. Daarnaast is sprake van de minste input en de laagste uitstoot per kilogram product. De aardappelteelt is een belangrijke teelt binnen de akkerbouw. Zowel het pootgoed, aardappelen geschikt voor consumptie en aardappelen voor de zetmeelindustrie worden in Nederland geteeld. Wereldwijd neemt Nederland 60% van de pootgoedteelt voor haar rekening. Maar we zien een steeds sterkere interesse voor de aardappel in de Afrika, Azië en Zuid Amerika. De aardappel is namelijk een heel goed alternatief voor rijst in een veranderend klimaat. Voor de productie van een kilo rijst is 2.000 tot 5.000 liter water nodig. En in de wetenschap dat zoet water steeds schaarser wordt is het heel interessant om te zien dat er wereldwijd voor 1 kilo aardappelen maar 290 liter water nodig is. In Nederland zijn we in staat om met 100 liter water 1 kilo aardappelen te produceren.

Morgen

De vraag naar voedsel zal de komende decennia alleen maar toenemen. De wereldbevolking groeit van 7 naar 9 miljard mensen. Deze groei vindt vooral in Azië, in landen als China en India plaats. Tegelijkertijd vindt in deze landen een toename van welvaart en verstedelijking plaats en neemt het beschikbare landbouwareaal af. Om aan de toekomstige voedselvraag te kunnen voldoen zal er dus meer met minder geproduceerd moeten worden. Nederland kan met haar innovatieve, hoog productieve en efficiënte landbouw een toonaangevende rol spelen. Dit kan alleen als Nederland haar koplopperspositie behoudt en verder weet uit te breiden. Daar zijn in de ogen van de VVD een aantal stappen voor nodig.

De Nederlandse aardappelteelt is exportgericht. Bij de Nederlandse veredelaars, telers en handelshuizen zit enorm veel kennis over de aardappelteelt. Nederland is, zoals de Dutch Potato Organisation beschrijft, onbetwist de "Silicon Valley" in de aardappelwereld. Maar de vraag is hoe we deze positie vasthouden. De waarschuwing in het rapport 'In de ban van de pieper' is aanleiding voor de VVD om een 'reis door de voedselketen' te maken waarin de aardappel centraal staat. Maar waarbij de aardappel wat de VVD betreft symbool staat voor de kracht en potentie van de gehele Nederlandse agrosector.

Veredelingstechnieken

De aardappelteelt begint bij goed uitgangsmateriaal. Nederland loopt hierin voorop. We staan in de landbouw voor een aantal belangrijke uitdagingen. Vraagstukken zoals klimaatverandering, voedselzekerheid en voedselveiligheid vragen om andere en nieuwe rassen. De ene aardappel gedijt nu eenmaal minder, of zelfs helemaal niet als deze met zijn voeten in het zilte water staat. De andere aardappel gedijt goed maar is weer heel gevoelig voor de schimmelziekte Phytophthora. Nieuwe veredelingstechnieken kunnen helpen om deze vraagstukken op te lossen. De innovatiecyclus in de akkerbouw verloopt op dit moment erg traag. Om een nieuw ras te ontwikkelen met de klassieke veredelingsmethodes moet je al gauw 7 tot 20 jaar uittrekken. In de afgelopen periode is een enorme vooruitgang geboekt in het ontwikkelen van nieuwe veredelingstechnieken. Dit zijn technieken die vergelijkbaar zijn met technieken die eerder gebruikt zijn en het zijn methoden waarbij geen vreemd DNA wordt gebruikt. Door een specifiekere en gerichtere benadering kan er sneller ingespeeld worden op de veranderende omstandigheden zoals invloeden van de klimaatverandering of ziektedruk op de gewassen. Maar ook op wensen van telers en consumenten zoals het minder gebruik maken van gewasbeschermingsmiddelen. Nederland en Europa mogen de concurrentieslag met nieuwe veredelingstechnieken niet verliezen, want de rest van de wereld wacht niet af. Sterker nog, zij zijn voortvarend aan de slag gegaan.

1. Voor de VVD is het belangrijk dat Nederland een voortrekkersrol vervult om op Europees niveau duidelijke afspraken te maken over de procedure van toelating en toelating van nieuwe veredelings- en kweektechnieken. Hier dient onderscheid gemaakt te worden tussen technieken als GGO (handmatig en gericht genetisch veranderen van een organisme met als "doel" de eigenschappen zodanig te veranderen dat de aardappel beter bestand is tegen ziekte of tegen droogte) en niet-GGO, zoals de nieuwe techniek CRISPR/Cas9 (hier worden bepaalde genen van de plant zelf door inzet van bacteriën uitgeschakeld of verzwakt). Omdat er bij deze nieuwe techniek geen gebruik gemaakt wordt van genen van buitenaf, is het voor de VVD van belang dat er voor deze techniek een uitzondering wordt gemaakt in de Europese GMO-wetgeving. Het kabinet dient een plan van aanpak op te stellen waarbij in de toelatingsprocedure een nadrukkelijke rol

voor de Europese Autoriteit is weggelegd, evenals de kennis die over nieuwe technieken in andere landen in de wereld beschikbaar is.

2. Voor technieken zoals GGO en niet-GGO dienen de 'ogen' geopend te zijn. Deze ontwikkelingen vinden niet alleen in Nederland of Europa plaats. De rest van de wereld staat niet stil. Het is belangrijk dat Nederland en Europa de nieuwe technieken die elders in de wereld ontwikkeld worden kan beoordelen op veiligheid en wenselijkheid. Hiervoor dient de aanwezige kennis op orde te zijn.
3. Nederland heeft zich binnen de EU sterk gemaakt voor een goede balans tussen het kwekersrecht en het octrooirecht. Mede door deze druk ligt er nu een interpretatieve verklaring van de Europese Commissie dat octrooien niet toegekend zouden moeten worden op producten van wezenlijke biologische processen. Goed nieuws voor de Nederlandse veredelingssector en de voedselzekerheid in de toekomst. Maar nu moet Nederland doorzetten door een breed draagvlak binnen de Raad te organiseren, samenkomend in de Raadsconclusies, waarmee ook binnen het Europees Octrooi Bureau de discussie gestart kan worden. Daarnaast zal Nederland kritisch moeten blijven op de verdere uitwerking, en niet achterover leunen.

Precisielandbouw

De ontwikkelingen in de precisielandbouw gaan snel. Enkele jaren geleden stond een GPS systeem op de trekker symbool voor precisielandbouw, maar vandaag de dag gaat het veel verder. Met de nieuwste meettechnieken in combinatie met ICT-toepassingen wordt de bodemgesteldheid nauwkeurig in beeld gebracht. Tijdens het oogsten wordt de opbrengst heel precies aan deze data toegevoegd. In combinatie met sensoren in het veld heeft de boer een grote hoeveelheid informatie waardoor hij in staat is om heel gericht mineralen of bemesting toe te voegen. Ook de inzet van gewasbeschermingsmiddelen kan veel gericht plaats vinden. Precisielandbouw is het omgaan met variatie en zal op termijn leiden tot een optimale bemesting van een perceel. Ook het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen kan hiermee heel precies plaatsvinden. De Europese en Nederlandse wetgeving sluit niet aan bij de ontwikkelingen van de precisielandbouw.

4. Om de technologische vooruitgang in de land- en tuinbouw ruim baan te geven dient er een inventarisatie van de knelpunten in de wet- en regelgeving plaats te vinden.
5. Knelpunten dienen aan de hand van een concreet actieplan opgelost te worden en daar waar nodig dient regelgeving te worden aangepast.

Gemeenschappelijk Landbouwbeleid

Het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) moet zorgen voor duurzaam, voedzaam, veilig en betaalbaar voedsel. Binnen de grenzen van het GLB kunnen de lidstaten hun eigen landbouwbeleid voeren. Het uitgangspunt in Nederland is er op gericht dat boeren meer gaan innoveren, zich beter op de markt richten en minder afhankelijk zijn van inkomenssteun. Dit is nodig om de concurrentiepositie te behouden, waarbij efficiënter gebruik wordt gemaakt van natuurlijke hulpbronnen om natuur en milieu te sparen. Het GLB dient in de volgende periode verder gemoderniseerd te worden. We moeten naar een systeem waar innovatie beloond wordt. Daar schuren de strikte Europese Richtlijnen. Europese Richtlijnen dienen een doel na te streven en geen dictaat hoe dit doel behaald moet worden. Het meest duidelijke voorbeeld is de Nitraatrichtlijn.

6. Inventariseer de Europese Richtlijnen die knellend zijn voor de innovatieve landbouw zodat deze bij de nieuwe onderhandelingen over het GLB inzichtelijk zijn. De Europese regelgeving dient op doelen geënt te zijn, niet op middelenvoorschrift. Daarnaast dient er ruimte te zijn om regionaal niveau te sturen om de doelen te behalen.

Bij de hoogproductieve en efficiënte landbouw in Nederland past het niet dat het GLB voorschrijft dat een boer 5% van zijn akkers niet mag gebruiken voor het telen van gewassen. Daar is de grond te kostbaar voor. In het huidige GLB zijn strikte voorwaarden opgenomen waaraan een boer moet voldoen. Deze strikte regels leiden soms tot tegengestelde doelen. Zo gebruikt een boer bijvoorbeeld een akkerrand om op een natuurvriendelijke manier een vervelend aardappelaaltje te bestrijden. Door het inzaaien van afrikaantjes kan dit aaltje bestreden worden zonder gebruik van chemische middelen. Wel is het van belang dat het onkruid, wat een voedingsbron voor het aaltje is, bestreden kan worden.

7. Het kabinet inventariseert samen met de sector conflicterende regelgeving binnen het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid én de Nederlandse regelgeving. Zij opent conform de aanpak in het programma Ruimte in Regels een digitaal Agroloket, zoals in het chemiecluster waarbij een chemieloket geopend is.

Export

Er worden veel producten geëxporteerd naar landen in en buiten Europa. In 2015 is ter waarde van 81,3 miljard euro aan landbouwproducten geëxporteerd. Veel landen stellen hele precieze voorwaarden aan de import van producten. Voor de landbouwraden en markttoegangsteams op de Nederlandse ambassades en consulaten over de hele wereld is hierbij een cruciale rol weggelegd om de juiste informatie en eisen te delen met ondernemers, bedrijven en instellingen. De productbeschrijvingen staan omschreven per land en op het moment dat een product geëxporteerd wordt, wordt er vanuit de NVWA toegezien of de producten voldoen aan de gestelde eisen voor de lidstaat waarna de export plaats zal vinden.

8. De landbouwraden en markttoegangsteams leveren een belangrijke bijdrage aan de Nederlandse export over de hele wereld. Met name de landen waarna veel geëxporteerd wordt is een landbouwattache van grote toegevoegde waarde.

Gewasbeschermingsmiddelen/kleine teelten

Onderzoek en toelating voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen voor 'klein gebruik' en 'kleine teelt' moeten betaalbaar kunnen zijn. Etiketten en gebruiksvoorschriften moeten goed aansluiten op 'klein gebruik' en 'kleine teelten' maar ook toepasbaar zijn binnen de precisielandbouw. Hiermee dringen we het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen terug.

9. Het kabinet inventariseert de stappen die de inzet naar 'klein gebruik' en 'kleine teelt' bevorderen om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen verder terug te dringen.

Bodemvruchtbaarheid

De bodem is de basis voor de teelt van gewassen. Met dierlijke mest en het toevoegen van kunstmest en organische meststoffen kan de boer de bodemgesteldheid en de weerbaarheid van de gewassen verbeteren. De milieuregels staan op dit moment maar een beperkte hoeveelheid dierlijke mest en kunstmest toe. De hoge productiviteit vraagt meer van de bodem dan er op dit moment toegevoegd mag worden. Als er onvoldoende voedingsstoffen in de bodem aanwezig zijn gaat dit ten koste van de opbrengst, maar ook van het duurzaam bodembeheer. In Nederland

hebben we grote stappen gezet op de circulaire economie. Het gebruik van reststoffen is hierbij het uitgangspunt. De huidige regelgeving beperkt het optimale gebruik van organische reststoffen als bodemverbeteraar. Het toedienen van hoge kwaliteit compost waarbij het mineralengehalte onder het minimum blijft kan van belangrijke waarde zijn voor de bodem.

10. Introduceer de mogelijkheid voor het gebruik van organische reststoffen als bodemverbeteraar zoals bijvoorbeeld compost. Uitgangspunt moet zijn dat de mestplaatsingsruimte niet negatief beïnvloed wordt.

Tot slot

Dit actiepuntenplan is gericht op de Nederlandse aardappel. De actiepunten leveren een bijdrage aan het behoud van innovatieve, hoogproductieve en een duurzame teelt van aardappelen nu en in de toekomst. De Nederlandse aardappel is hét antwoord op de vraagstukken rondom klimaat en milieu. Deze notitie mag dan gericht zijn op de aardappel, ook andere teelten en gewassen zullen voordeel halen als er meer ruimte en flexibiliteit komt binnen de Nederlandse en Brusselse regelgeving.

De aardappel staat in dit actiepuntenplan symbool voor alle mooie producten die ons land rijk is. Van de tomaat tot de ui, van aardappel tot het graan.